

Єфремова Ю.О., Ковган Т.А.

студентки,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Актуальною проблемою в сучасний період є проблема активізації та розвитку навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів. Високий рівень освіченості та творчості учнів можливий тільки за умови наявності в дітей навчально-пізнавального інтересу. Діти, які погано вчаться в молодшому шкільному віці, здебільшого погіршують результати навчання в підлітковому і старшому шкільному віці і допомогти їм стає все складніше. Тому важливо цілеспрямовано формувати пізнавальну діяльність учнів ще в початковій школі. Варто зауважити, що орієнтація учнів на спосіб пізнання має безпосереднє відношення до оволодіння навичками особистості ХХІ століття, зокрема до готовності навчатись упродовж життя. Все, що закладається учням у початковій школі, визначає в подальшому успіх процесу формування особистості, її світогляду і загального розвитку.

Проблему розвитку пізнавального інтересу та формування позитивної мотивації учіння розглядали: Н. М. Бібік, О. Киричук, О. Я. Савченко, Л. Мар'яненко, Л. Ярченко, І. В. Савченко та інші. Проте, аналіз наукових джерел дає змогу зробити висновки, що проблема розвитку пізнавального інтересу молодших школярів в більшості сучасних шкіл залишається невирішеною. Досить часто традиційні методи й принципи не викликають в дітей інтересу й тим паче стійку позитивну мотивацію, тож питання пошуку нових шляхів підвищення ефективності навчально-виховного процесу залишається актуальним.

Мета статті – висвітлити погляди сучасних педагогів-практиків на проблему розвитку пізнавальної активності та позитивної мотивації учіння учнів початкових класів; показати шляхи вирішення даної проблеми на уроках природознавства.

Кожний урок природознавства – це мандрівка в природу, яка поєднуються з дослідженнями та практичною діяльністю учнів.

Для вивчення природознавства значну увагу на уроках необхідно приділяти розвитку пізнавальної та творчої активності учнів. Цей урок вчить дітей проводити спостереження, організовувати дослідницьку практичну діяльність, створювати проекти [2, с. 4].

Необхідно, щоб вчитель вмів цілеспрямовано формувати пізнавальну діяльність та розвивати навчально-пізнавальні інтереси дітей, а не пускати цей процес на стихійне становлення.

Важливо зазначити, що пізнавальна діяльність учня складається з таких компонентів:

– операційний;

- мотиваційно-регуляційний компонент, до якого належить внутрішня пізнавальна мотивація – пізнавальні прагнення, інтереси та потреби;
- контрольньо-оцінювальний компонент, що неможливий без наявності морально-вольових якостей та адекватної самооцінки;
- змістовий компонент (знання, уміння, навички та рівень компетентності учня);
- результативно-особистісний компонент: самоактуалізація та активність.

Операційний компонент у структурі пізнавальної діяльності є фундаментальним. Без його сформованості пізнавальна діяльність не функціонуватиме як психологічне утворення, тобто молодший школяр не зможе:

- побачити пізнавальну проблему;
- поставити мету пізнавальної діяльності;
- спланувати розв'язання пізнавального завдання [3, с. 9].

Також варто зазначити, що розвиток пізнавальної активності учнів нерозривно пов'язаний із формуванням інтересу. Г. Репкіна та Є. Заїка виділяють такі рівні сформованості навчально-пізнавального інтересу [1, с. 41]:

Таблиця 1

Рівень	Назва рівня	Основна діагностична ознака
1	Відсутність інтересу	Відсутність проявів пізнавального інтересу до навчальної діяльності, конкретного вирішення навчальних завдань. Позитивна емоційна реакція в таких школярів може з'являтися як відгук на щось яскраве, незвичне, ігрові ситуації на уроці, ситуації, що дозволяють проявити рухову активність.
2	Реакція на новизну	Позитивна реакція на введення нового, фактичного, практичного матеріалу, але не теоретичного.
3	Допитливість	Позитивні реакції виникають тільки на новий теоретичний матеріал, але не на спроби вирішення задач.
4	Ситуативний пізнавальний інтерес	Позитивні емоційні реакції на способи вирішення нової часткової задачі, яка стоїти перед учнем, але не системи задач.
5	Стійкий навчально-пізнавальний інтерес	Інтерес стосується загального способу вирішення цілої системи задач, але в межах матеріалу, що вивчається.
6	Узагальнений навчально-пізнавальний інтерес	Виникає і проявляється він відносно незалежно від зовнішніх вимог, виходить за межі програмового матеріалу, орієнтований на пошук загальних способів вирішення системи задач.

Звісно, що кожен учитель прагне становлення в учнів узагальненого навчально-пізнавального інтересу. Для цього на уроках природознавства в початковій школі вчитель може використовувати:

1) дидактичні ігри. Ігри і змагання сприяють розвитку мислення, пам'яті, уваги, здатності до аналізу та синтезу, удосконаленню конструктивних умінь і творчих можливостей, формуванню природоохоронних умінь. Гра впливає на особистісне сприймання та відтворення дитиною матеріалу, учить логічно мислити, виявляти ініціативу, долати труднощі, отримувати задоволення. Ігри на уроці активізують і зосереджують увагу, навіть бешкетників, мобілізують пам'ять, викликають бажання робити більше. Гра дарує радість і захоплення, пробуджує в душі кожної дитини добрі почуття, роздмухує вогник дитячої думки і творчості. Завдяки грі діти залюбки працюють, розвивають кмітливість, пізнають навколишній світ, самостверджуються. Ігрова форма роботи зацікавлює учнів і полегшує засвоєння матеріалу (наприклад, ігри «Аукціон», «Жива чи нежива природа», «Впізнай за описом...», «Закресліть зайве слово...») [2, с. 4–5].

2) проблемно-пошукові методи, які передбачають створення вчителем проблемних ситуацій, активне їх обдумування учнями і на цій основі їх самостійне просування у засвоєнні нових знань [4, с. 13-14]. Постановка перед учнями певного пізнавального завдання, яке містить у собі суперечність, викликає дискусію, спонукає до роздумів, пошуків і висновків (наприклад, повітря прозоре, а небо блакитне. Чому? Сніг холодний, а рослини не мерзнуть під снігом. Чому? Метал у воді тоне, а дерево – ні. Чому?);

3) демонстрація дослідів та організація спостережень, що стимулює живе, зацікавлене спілкування дітей та вчителя з приводу побаченого й почутого, викликає асоціативні зв'язки, розширює й уточнює поверхневі й неповні уявлення дітей про рослинний та тваринний світ, а також про об'єкти неживої природи (наприклад, демонстрація розширення повітря при нагріванні; дослідження розчинності речовин у воді; дослідження складу ґрунту тощо);

4) технології навчання у дискусії («Прес», «Дискусія»);

5) елементів ТРВЗ-технології (теорії розв'язання винахідницьких завдань), з метою надання школярам можливості побачити красу та користь світу природи, розвинути їх мислительні процеси, виробити в них вміння креативно та нестандартно вирішувати різні ситуації (наприклад, вправи «Ялинка асоціацій», «Біном фантазії»; виключення зайвого слова; пошук спільного; класифікація предметів (явищ) тощо).

Різні види завдань та вправ дають учням змогу вибірково підходити до об'єктів пізнання, виявляти самостійність і творчість, наполегливість та інтерес у навчанні.

Потенціал розвитку навчально-пізнавального інтересу та діяльності молодших школярів саме на уроках природознавства дуже вагомий. В учителів є багатий арсенал методів, прийомів та засобів, які дозволяють задовольнити пізнавальний інтерес учнів та сприяти активізації пізнавальної діяльності школярів.

Пізнавальна активність у навчанні – складна системна властивість суб'єкта, яка інтегрує важливі якісні характеристики його пізнавальної діяльності: пізнавальну самостійність, ініціативність, повноту й мобільність знань, умінь і навичок. Щоб сформувати високоосвічену, творчу особистість, з

високим пізнавальним інтересом, із нестандартним мисленням, необхідно з початкової школи виховувати в неї любов до знань, науки, прагнення збагачувати свою скарбницю знань, умінь і навичок.

Список використаних джерел:

1. Гавриш Р. Розвиток пізнавального інтересу / Відкритий урок № 3, 2011. – С. 40–42.
2. Козак Т., Градовчук В., Вікарчук О. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках природознавства у 1-му класі / Початкова освіта № 19, 2014. – С. 4–30.
3. Мар'яненко Л. Формування пізнавальної діяльності в молодших школярів / за ред. Л. Мар'яненко. – К. : Редакції загальнопед. Газет, 2014. – 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
4. Медведюк О. Проблемно-пошукові ситуації на уроках як мотиваційний компонент / Початкова школа № 4, 2007. – С. 13–14.

Коваль А.В.

аспірант,

Донбаський державний педагогічний університет

СПОРТИВНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КОЗАЦЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Складна суспільно-політична ситуація в Україні, виникнення загрози територіальної цілісності на Сході країни поставили перед українцями дуже важливе питання – питання виживання, збереження нації. Адже невід'ємною частиною успішного розвитку країни є патріотичне виховання, що формує любов та повагу до Батьківщини, історії, культури, традицій.

Слід зауважити, що одним з напрямів патріотичного виховання є спортивно-патріотичне виховання, що спрямоване не лише на розвиток фізичних сил, а й на виховання морально-вольових якостей людини, на виховання мужності, сили, дисциплінованості, наполегливості в процесі занять фізичною культурою та спортом.

Отже, на перший план має виходити стратегія людського розвитку, спрямована на виховання почуття відповідальності за особисте здоров'я та здоров'я нації, формувати конкретну поведінку, що буде спрямована на сприйняття здорового способу життя як особистого патріотичного обов'язку.

Теоретичні питання з виховання різних аспектів патріотизму досліджуються в працях Д. Федоренка, І. Огієнка, І. Беха, О. Вишневського, Ю. Руденка, М. Тимчика, К. Чорної та інших. Так, цікавими для оцінки патріотичних настроїв громадян України можуть бути соціологічні опитування. Наприклад, на питання «Чи вважаєте Ви себе патріотом України?» відповідь «Так» надали 38,1%, «Скоріше так» – 36,7% серед 10 071 респондентів віком від 18 років [4].

Тем не менш, не дивлячись на існуючу значну наукову, правову, методичну базу, педагогами підіймається питання: що можна ще зробити, щоб нація українців стала нацією патріотів? Відповідь на це питання ми маємо шукати в героїчній історії наших пращурів. Адже однією з умов виходу нашої країни на світові стандарти освіти та виховання є вдосконалення національної